

QISHLOQ XO'JALIGI SUB'EKTLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Zaripov Azamat Djurayevich

Guliston davlat universiteti Buxgalteriya hisobi va moliya
kafedrası o`qituvchi, mustaqil tadqiqotchi, Guliston, O'zbekiston,
zaripovazamat461@gmail.com, tel : 998930431275
talabalari, Umurzakova Shaxzoda Akmaljon qizi, Mamadaliyeva
Gulasal O'tkir qizi, Ravufov Behruz Avazjon o'g'li, 15-maktab
bitiruvchisi , Jo'raboyev Xasanjon Azamatjon o'g'li.
<https://doi.org/0.5281/zenodo.14755319>

ARTICLE INFO

Received: 20th January 2025
Accepted: 26th January 2025
Published: 28th January 2025

KEYWORDS

*investitsiyalar, baholash,
yondashuv, tahlil, faoliyat, korxonalar,
buxgalteriya hisobi.*

ABSTRACT

Tadqiqotning dolzarbligi investitsiya faoliyati jarayonini baholash korxonalar uchun potentsial foyda va xavf parametrlaridan iborat bo'lishi kerakligi bilan belgilanadi. Ushbu yondashuv ko'proq korxonalar boshqaruviga yo'naltirilgan va resurslarni hisobga olish sohasidagi moliyaviy vaziyatga potentsial ta'sirni baholash va prognozlash va prognoz tuzilmasida individual ma'lumotlarni taqdim etish imkoniyatlarini yanada rivojlantirishni talab qiladi. Mualliflar asosiy klassik yondashuvlarni o'rganib, korxonaning investitsiya faoliyatini baholashning uslubiy yondashuvini ochib beradi va kapitaldan foydalanish samaradorligi ko'rsatkichlarini, mehnat resurslari va kapital qo'yilmalarni ko'rib chiqadi.

Kirish Investitsiya faoliyati korxonalarining rivojlanishi va samarali faoliyat yuritishida muhim o'rin tutadi, chunki aynan investitsiyalar tadbirkorlik faoliyatining kengayishini va yangi investitsiyalarning rivojlanishini ta'minlaydi. Qishloq xo'jaligi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda strategik ahamiyatga bo'lgan muhim tarmoqlardan biri hisoblanadi. Chunki mazkur tarmoq rivojlanishi davriy zaruriyat kasb qilgani holda, aholining birlamchi ehtiyojlarini qondirishda yagona muhim tabiiy manba sanaladi. Qishloq xo'jaligi rivojlangan mamlakatlar iqtisodiy faravonligini ta'minlashga allaqachon katta hissa qo'shgan bo'lsa, rivojlanayotgan va kam rivojlangan davlatlar iqtisodiy taraqqiyotida hayotiy ahamiyat kasb etadi.

Mavzuni o'rganish darajasi:

Aholining oziq-ovqat xavfsizligini, qulay agrobiznes muhitini va qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish, soha boshqaruvida davlat ishtirokini kamaytirish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish, Davlat boshqaruvining zamonaviy tizimlarini rivojlantirish, tarmoqni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan davlat xarajatlarini bosqichma-bosqich diversifikatsiya qilish, qishloq xo'jaligida ilm-fan, ta'lim, axborot va maslahat xizmatlari tizimini rivojlantirish, tarmoq statistikasining shaffof tizimini yaratish [1].

Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tarmog'ini modernizatsiyalash, diversifikatsiya qilish va barqaror o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun xususiy investitsiya kapitali oqimini ko'paytirishni nazarda tutuvchi sohada davlat ishtirokini kamaytirish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish mexanizmlarini joriy qilish; er va suv resurslari, o'rmon fondidan oqilona foydalanishni nazarda tutuvchi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish tizimini takomillashtirish; qishloq xo'jaligida davlat boshqaruvi tuzilmasini restrukturizatsiya qilish va yanada rivojlantirishni nazarda tutuvchi boshqaruvning zamonaviy tizimlarini rivojlantirish; fermer xo'jaliklarida mehnat unumdorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash, yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga qaratilgan tarmoq dasturlarini ishlab chiqish orqali davlat xarajatlari samaradorligini oshirish va bosqichma-bosqich qayta taqsimlash; qishloq xo'jaligida ilmiy-tadqiqot, ta'lim va maslahat xizmatlarining ishlab chiqarish bilan integratsiyalashgan bilim va ma'lumotlarni tarqatishning samarali shakllarini qo'llashni nazarda tutuvchi ilm-fan, ta'lim, axborot va maslahat xizmatlari tizimini rivojlantirish; qishloq joylarini muvozanatli va barqaror taraqqiy ettirishga ko'maklashishni nazarda tutuvchi qishloq hududlarini rivojlantirish dasturlarini amalga oshirish [2].

Xususiy mustaqil korxonalar davlat kompaniyalariga qaraganda yaxshiroq investitsiya ko'rsatkichlariga ega [3]. Dalillar shuni ko'rsatadiki, firmalarning likvidligini individual optimal boshqarish ijtimoiy jihatdan samarasiz bum-bust naqshlariga olib keladi [4]. Investitsion tahlilga uslubiy yondashuv biznes tashkilotlarining mas'uliyatli tadqiqot va innovatsion yondashuvlarga (RRI) munosabatiga qaratilgan, chunki bu yangi kontseptsiya tadqiqot va innovatsion amaliyotlarning turli ta'sirlarini kutadi va baholaydi [5]. Investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmining ishlashi korxonaning yagona iqtisodiy mexanizmining elementlari bo'lgan moliyaviy va investitsiya mexanizmlarining alohida tarkibiy qismlarini birlashtirish orqali amalga oshirilishi kerak [6]. Ikki kvadrat xatolik koeffitsienti bilan regressiya tahlili hisob-kitoblarda eng aniq ma'lumotlarni olish imkonini beradi [7]. Mashinasozlik korxonasining innovatsion va investitsiyaviy rivojlanishining barqarorligini boshqarishning taklif etilayotgan va asoslantirilgan mexanizmi boshqaruv jarayonlari toifasiga kiradi va bir necha bosqichda amalga oshirilishi kerak: korxonaning innovatsion va investitsiyaviy rivojlanishi barqarorligini boshqarish asoslarini shakllantirish, mashinasozlik korxonasi; tashqi va ichki muhit omillarini sifat va miqdoriy tahlil qilish, muhim omillarni baholash va ularning rivojlanish shartlariga muvofiqligini tekshirish, mashinasozlik korxonasining innovatsion va investitsiyaviy rivojlanishining barqarorlik darajasini tahlil qilish va baholash, boshqaruv qarorlari va tavsiyalarini ishlab chiqish, boshqaruv asoslariga tuzatishlar - korxonaning innovatsion va investitsiyaviy rivojlanishi samaradorligi [8]. Yuqori KIM (korporativ ijtimoiy mas'uliyat) oshkor qilish reytingiga ega bo'lgan firmalar o'zlarining investitsiya faoliyatida kapital xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi [9]. Kapitalning rentabellik darajasi KRD va listing kompaniyalari o'rtasida farq qiladi va ularning kapitalning rentabellik qiymatining buxgalteriya stavkasidan oshadi [10].

Tahlil va natijalar. Investitsiyalarni tahlil qilishda qo'llaniladigan mezonlar va usullar ilmiy adabiyotlarda to'liq ishlab chiqilgan bo'lib, asoslari Jadvalda keltirilgan. 1. Shuni ta'kidlash kerakki, real investitsiyalar bo'yicha qarorlarni asoslashning to'liq tizimi mavjud emas, qimmatli qog'ozlar portfelini shakllantirishda faqat moliyaviy risklarning o'zgarishini prognoz qilish kifoya qiladi va daromadlilik (p)ni quyidagicha baholash mumkin [7.]:

$$P = \{IC_i, CF_k, n, r\},$$

bu erda, IC_i - i -yildagi investitsiyalar, $i = 1, 2, \dots, m$;

CF_k - k -yilda mablag'larning kirib kelishi (chiqishi), $k = 1, 2, \dots, n$;

n - loyihaning davomiyligi;

r – chegirma koeffitsienti.

Shuni ta'kidlash kerakki, investitsiya loyihalarini baholash usullaridan foydalanish bir qator mezonlarni qo'llash imkoniyati va asosiy parametrlarni o'zgartirishning maqsadga muvofiqligi bilan belgilanadigan ko'plab prognozlar va hisob-kitoblarni nazarda tutadi. Mahalliy korxonalar rivojlanishining hozirgi bosqichida ularning faoliyati natijalarini baholashning yangi usullarini qo'llash zarurati tug'iladi, chunki ilgari qo'llanilgan usullar har doim ham muhim dastak bo'lgan barcha iqtisodiy ko'rsatkichlarni to'liq aks ettirishni ta'minlay olmaydi. strategik maqsadlarni qabul qilishda boshqaruv uchun. [11].

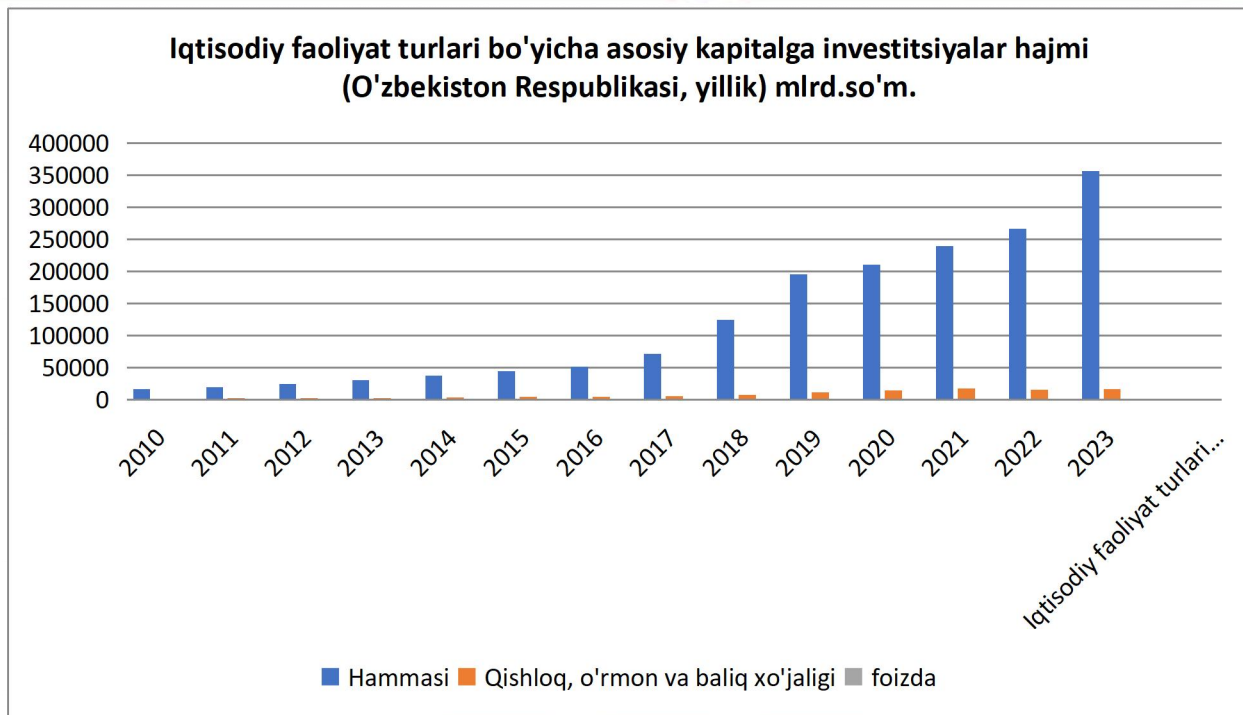
Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (O'zbekiston Respublikasi, yillik) mlrd.so'm. 1.-jadval

Yillar	Hammasi	Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	foizda
2010	16463,7	1655	10,1
2011	19500	2488,5	12,8
2012	24455,3	2745,4	11,2
2013	30490,1	3129	10,3
2014	37646,2	3858,3	10,2
2015	44810,4	4515,4	10,1
2016	51232	4795,3	9,4
2017	72155,2	6110,6	8,5
2018	124231,3	7991,9	6,4
2019	195927,3	12199,1	6,2
2020	210195,1	14776,8	7
2021	239552,6	17727,9	112,9
2022	266240	15703,6	5,9
2023	356071,4	17004,4	4,8

Manba:stat.uz

Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarish fondlari uchun sarflangan mablag'lar investitsiya deyiladi. Ma'lum belgilariga qarab investitsiyalar tularga ajratiladi. Qishloq xo'jaligini ishlab chiqarish resurslari bilan talab darajasida ta'minlash, ulami takror ishlab chiqarish uchun investitsiyalar jalb etilmoqda. Investitsiyalar tufayli tarmoqda fan-texnika taraqqiyoti jadallashmoqda, uning yutuqlaridan foydalanish jarayoni rivojlantirilib, ilg'or texnologiyalar joriy etilmoqda. Investitsiyalar korxonalarning o'z mablag'lari hamda chetdan jalb etilayotgan mablag'lar evaziga amalga oshirilmoqda.

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (O'zbekiston Respublikasi, yillik) mlrd.so'm. 1-rasm.

Manba: stat.uz.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligining iqtisodiyotdagi ahamiyati va rolini quyidagi holatlar bilan izohlash mumkin. Bular:

1. Milliy daromadni shakllashtirishdagi hissasi;
2. Oziq – ovqat ta'minotining manbai va oziq – ovqat xavfsizligini ta'minlash vositasi;
3. Sanoatlashtirishda xom – ashyo ta'minotchisi;
4. To'lov balansi ijobiy saldosini ta'minlashda muhim manbalardan biri;
5. Inson kapitalini rivojlantirish;
6. Zaruriy infratuzilmani shakllanitrish;
7. Kapital tanqisligi muammosini bartaraf etish;
8. Samarali talabni yaratish;
9. Mamlakatda xorijiy valyuta jalb qilish manbai;
10. Dastlabki kapitalni shakllantirish vositasi;
11. Qishloq joylaridagi aholi bandligini ta'minlash manbai;
12. Qishloq aholisi faravonligini oshirish;
13. Sanoat mahsulotlari bozorini kengaytirishi;
14. Iqtisodiy o'sish manbai.

Qishloq xo'jaligi sub'ektlarining investitsiya faoliyatini kompleks baholashda prognoz-moslashuvchan yondashuv muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv qishloq xo'jaligi sub'ektlarining investitsiya strategiyalarini, risklarni va imkoniyatlarini batafsil tahlil qilish imkonini beradi. Quyida ushbu yondashuvning asosiy jihatlari keltirilgan: 1. Prognozlash ma'lumotlar to'plash: O'sish tendensiyalari, bozor talab va taklifi, narxlar, resurslar va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar to'planadi. Statistik modellash: Olingan ma'lumotlar asosida statistik modellardan foydalanish orqali prognozlar tuziladi. 2. Moslashuvchanlik Strategik rejalashtirish: Qishloq xo'jaligi sub'ektlari o'z investitsiya strategiyalarini har xil sharoitlarda sinovdan o'tkazishlari zarur bo'ladi. Risklarni boshqarish: Har xil risklar (tabiiy ofatlar, iqtisodiy o'zgarishlar) uchun rejalashtirish va ularni kamaytirish usullari ishlab chiqiladi. 3. Kompleks baholash Iqtisodiy ko'rsatkichlar: Investitsiya samaradorligi, rentabellik va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar baholanadi. Ijtimoiy va ekologik ta'sir: Investitsiya faoliyatining ijtimoiy va ekologik jihatlari ham ko'rib chiqiladi. 4. Innovatsiyalar Texnologik yangiliklar: Yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlar orqali qishloq xo'jaligi sohasida samaradorlikni

oshirish. Bozorni o'rganish: Yangi bozor imkoniyatlarini aniqlash va ularga moslashish. 5. Natijalar va tavsiyalar, olingan natijalar asosida qishloq xo'jaligi sub'ektlarining investitsiya strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Monitoring va baholash: Investitsiya faoliyatining natijalari doimiy ravishda monitoring qilinadi va baholanadi. Ushbu yondashuv orqali qishloq xo'jaligi sub'ektlari o'z investitsiya faoliyatini yanada samarali amalga oshirishlari mumkin.

Kapitalning samaradorligi ko'rsatkichlari jadvalda keltirilgan formulalar bo'yicha aniqlanadi. 2.-jadval.

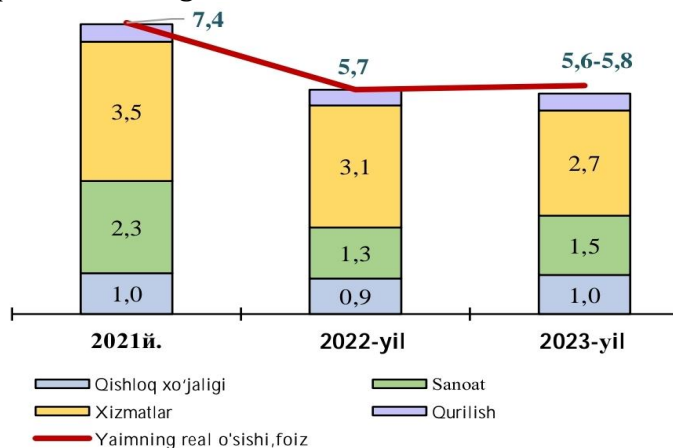
Kapital samaradorligi ko'rsatkichlari [5]

Ko'rsatkich	Belgilanish	Формула	Tavsiya etilgan qiymat	Iqtisodiy talqin
Aktivlar rentabelligi, %	(F1)	$\frac{NS}{A} * 100$	>0, oshirish	Jami kapitalning birligiga to'g'ri keladigan foyda miqdorini (barcha aktivlar, ularning shakllanish manbalaridan qat'i nazar) aks ettiradi va korxonaning kapitalining (barcha aktivlari) butun majmuasidan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini tavsiflaydi.
Kapitalning rentabelligi, %	(F2)	$\frac{NS}{NK} * 100$	>0, oshirish	Investitsiya qilingan o'z kapitali birligiga to'g'ri keladigan foyda miqdorini aks ettiradi va investitsiya qilingan o'z kapitalining rentabelligini ko'rsatadi va korxonaning o'z kapitalidan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini tavsiflaydi.
Investitsiya qilingan kapitalning rentabelligi, %	(F3)	$\frac{NS}{NK \cdot ZK} * 100$	>0, oshirish	Investitsiya qilingan kapital birligiga to'g'ri keladigan foyda miqdorini aks ettiradi va qo'yilgan kapitalning rentabelligini ko'rsatadi va korxonaning investitsiya qilingan kapitalidan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini tavsiflaydi.
Olingan (qarzga olingan) kapitalning rentabelligi, %	(F4)	$\frac{NS}{ZK} * 100$	>0, oshirish	U jalb qilingan kapital birligiga to'g'ri keladigan foyda miqdorini aks ettiradi va jalb qilingan kapitalning rentabelligini ko'rsatadi

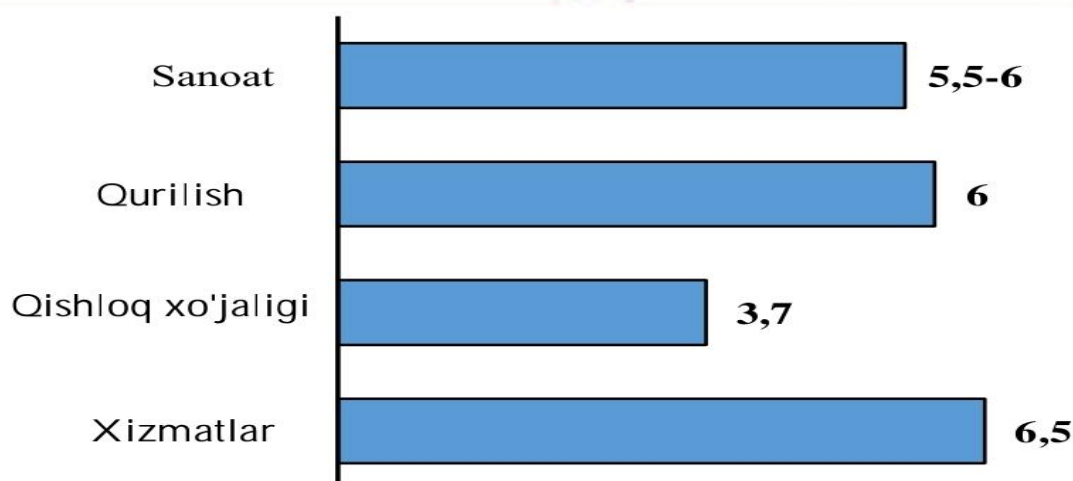
Joriy aktivlar rentabelligi, %	(F5)	NS * 100 OA	>0, oshirish	Birlik uchun foyda miqdorini aks ettiradi joriy aktivlar va aylanma aktivlarning rentabelligini ko'rsatadi
Asosiy vositalar rentabelligi, %	(F6)	NZ * 100 Oz	>0, oshirish	Doimiy aktivlar birligiga to'g'ri keladigan foyda miqdorini aks ettiradi va uzoq muddatli aktivlarning rentabelligini ko'rsatadi.
Shartli belgilar : NS – sof foyda, NK – o'z kapitalining o'rtacha yillik qiymati, ZK – jalb qilingan (qarzga olingan) kapitalning o'rtacha yillik qiymati, On – aylanma mablag'larning (asosiy vositalarning) o'rtacha yillik qiymati, A – korxonaning o'rtacha yillik qiymati. aktivlar, OA - aylanma mablag'larning o'rtacha yillik qiymati				

Barcha manbalardan shakllanayotgan investitsiya mablag'larini qishloq xo'jaligida quyidagilarga sarflash maqsadga muvofiqdir: foydalanilayotgan yerlarning unumdorligi yuksalishini ta'minlaydigan tadbirlar majmuasini bajarishga;

- yangi yerlarni kompleks o'zlashtirishga;
- tarmoqda fan va samarali texnologiyalami rivojlantirishga; irrigatsiya, melioratsiya inshotlarini qurishga, mavjudlarining ishga yaroqliligini ta'minlash maqsadida ta'mirlashga;
- sug'orishning zamonaviy, tejamkor usullarini joriy etishga;
- yangi samarali traktorlami, mashinalami, kombaynlami sotib olish va mavjudlarini ta'mirlashga;
- ishlab chiqarish bino-inshotlarini qurishga mavjudlarini ta'mirlashga;
- ko'p yillik daraxtzorlar, bog'zor, tokzorlar yaratishga;
- mahsuldor chorva hayvonlarini talab darajasida ko'paytirishga;
- tarmoqni barcha ishlab chiqarish vositalari bilan ta'minlash, ishlabchiqarishni kompleks mexanizatsiyalashtirish kerak;
- kimyolashtirishni hamda elektrlashtirishni ta'minlashga;
- mehnat resurslarining bilimini, malakasini yuksaltirishga; ijtimoiy sohalami rivojlantirish va boshqa shu kabilarga.

2-rasm 2023-yilda Iqtisodiy o'sishga tarmoq va sohalarning qo'shgan hissasi, foizda

3-rasm. 2023-yilda Tarmoq va sohalarning o'sish suratlari foizda

Manba: Qishloq xo'jaligidagi statistik axborotlar.

Faoliyatlar majmuasi samaradorligining integral ko'rsatkichi operatsion, moliyaviy va investitsiya faoliyatining alohida ko'rsatkichlari va ko'rsatkichlari o'rtasidagi munosabatlarni tavsiflash orqali taqdim etilishi mumkin. Korrelyatsiya-regressiya tahlili usulidan foydalanib, ma'lumotlarni normallashtirish va olingan matritsani o'zgartirish kerak. Korrelyatsiya matritsasi biz tomonidan transpozitsiya qilingan va normallashtirilgan matritsalarini ko'paytirish natijasida olinadi. Qisman korrelyatsiya koeffitsientlarini hisoblab, qisman ko'rsatkich va tegishli guruhlarning ko'rsatkichlari o'rtasidagi eng yaqin bog'liqlikni aniqlash va parametrlarni mutlaq qiymatda baholash mumkin bo'ladi funksional komponent bo'yicha ayrim guruhlar integral ko'rsatkichning bog'liqligini samarali aniqlash imkoniyatini beradi. Ko'p regressiya usulini qo'llash qaysi aniq ko'rsatkichlar integral samaradorlik ko'rsatkichiga eng katta ta'sir ko'rsatishini aniqlashga imkon beradi, korrelyatsiya va regressiya tahlili yordamida individual samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlaydigan ko'rsatkichlar o'rtasidagi yaqinlikni tasdiqlash buni amalga oshiradi. korxonalar faoliyatining ko'rsatkichlarga bog'liqligi modelini qurish, shuningdek, tenglamaga kiritilgan omillarni o'zgartirishda funktsiyaning (integral ko'rsatkich) mumkin bo'lgan o'sishini aniqlash mumkin.

Xulosa va tavsiyalar

Taklif etilayotgan tahlil usuli korxonalar samaradorligini investitsiyalar va resurslardan foydalanishning integratsiyalashgan ko'rsatkichlari, kapital qo'yilmalar va tadbirlar majmui ta'siri nuqtai nazaridan baholash, qisman integral ko'rsatkichlar va ularning tarkibiy qismlarini baholash imkonini beradi. Korxonalar samaradorligini baholash metodologiyasi va usullari masalalari hali ham ularni mamlakat iqtisodiyotidagi doimiy dinamik o'zgarishlarga moslashtirish uchun qo'shimcha tadqiqotlarni talab qiladi. Korxonalar faoliyati samaradorligini tahlil qilishning taklif etilayotgan metodologiyasi asosli boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini oshiradi va shunga mos ravishda kompaniyaning strategik rivojlanishini amalga oshirishga yordam beradi. Ko'rsatilgan metodologik yondashuvlar korxonani boshqarish sifatini baholash uchun keyingi tadqiqotlarda qo'llanilishi kerak.

Zamonaviy sharoitlarda jahon fani va innovatsiya faoliyatining yutuqlaridan keng foydalanish jamiyat va davlat hayotining barcha sohalarni izchil va barqaror rivojlanishining, mamlakatning munosib kelajagini barpo etishning muhim omil bo'lib bormoqda [12].

Qishloq xo'jaligiga jalb etilayotgan investitsiyalar miqdori, iqtisodiy samaradorligi mavjud imkoniyatlar darajasida emas. Kelajakda investitsiyalarni talab darajasida jalb etish ya

ulardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun investitsiyalar manbalarini kengaytirishga erishish. Investitsiyalar jalb etishda zarur infiraturazilmani rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish, investitsiyalardan maqsadga muvofiq, samarali foydalanishga erishish maqsadga muvofiq[13].

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-yanvardagi PQ-4575-son qarori. O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasida belgilangan vazifalar. <https://lex.uz/uz/docs/-4714632?ONDATE=09.06.2021>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 23.10.2019 yildagi PF-5853-son. <https://lex.uz/docs/-4567334?ONDATE=24.10.2019>
3. Cumming D., Grilli, L., Murtinu, S. (2017), Governmental and Independent Venture Capital Investments in Europe: A Firm-Level Performance Analysis, Journal of Corporate Finance, 42, pp. 439-459. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2294746>
4. He Z. G. and Kondor P., Inefficient investment waves, Econometrica, 84 (2016), 735-780. doi: 10.3982/ECTA11788.
5. Inzelt, A., & Csonka, L. (2017). The Approach of the Business Sector to Responsible Research and Innovation (RRI). Foresight and STI Governance, 11(4), 63-73. <https://dx.doi.org/10.17323/2500-2597.2017.4.63.73>.
6. Kondratyuk M. V., Laktionova K. S. Ways of improvement of process of management investment activity of enterpris // 2014.No48. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ways-of-improvement-of-process-of-management-investment-activity-of-enterpris>.
7. Li S. W., Hu T., Wang P. J., Regression analysis of current status data in the presence of dependent censoring with applications to tumorigenicity experiments, Computational Statistics & Data Analysis, 110 (2017), 75-86. doi: 10.1016/j.csda.2016.12.011
8. Mushnykov O. O. The mechanism of resistance management innovation and investment development engineering enterprises // 2014.
9. Reverte, C. (2012). The Impact of Better Corporate Social Responsibility Disclosure on the Cost of Equity Capital. Corporate Social Responsibility Environment Managment, 5(19), 253-272. <https://dx.doi.org/10.1002/csr.273>.
10. Rojo-Ramírez A. A. Privately Held Company Valuation and Cost of Capital. Journal of Business Valuation and Economic Loss Analysis. 2014. Vol. 9. Is. 1. <https://doi.org/10.1515/jbvela-2013-0017>.
11. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/5_Astanakulov.pdf
12. Agrobiznesni tashkil etish va boshqarish. Mamajonova, Guliston davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchi, mustaqil tadqiqotchi.
13. Zaripov Azamat Djurayevich, Guliston davlat universiteti Buxgalteriya hisobi va moliya kafedrasida o'qituvchi, mustaqil tadqiqotchi.